

TURİZM ve MİMARLIK SEMPOZYUMUNUN ARDINDAN **28-29 NİSAN 2006 ANTALYA**

Selin EMİR

Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Mimari Tasarım Sorunları Bilim Dalı, İstanbul, Türkiye
semir@yildiz.edu.tr

ÖZET

Bu çalışma 28-29 Nisan tarihlerinde Antalya'da Mimarlar Odası Antalya Şubesi'nin öncülüğünde gerçekleştirilmiş olan Turizm ve Mimarlık Sempozyumu hakkında bilgi vermektir. Sempozyum, turizmde sosyal, kültürel ve fiziksel gelişmeler üzerine kuruluydu. Koruma, ekoloji, sağlık ve kültür alanında sorunlar ve çözüm önerileri tartışıldı. Araştırmacılara göre, kentsel dönüşümdeki gelişime oranla tarihi yapıların yenileme ve dönüşüm pratiği (var olanı koruma bilinci) yetersiz bulundu. Bu yüzden bilinçli yatırımcıların desteğiyle bu tür akademik ve bilimsel araştırmalar, Antalya gibi turizm potansiyeli çok yüksek olan fakat yeterli verim alınamamış kentler için etkili olabilir. Tarihin yerel örneklerinin incelenmesiyle turizm ve çevre ilişkisi daha anlamlı hale gelebilir.

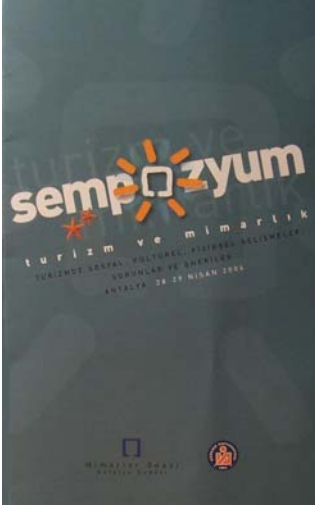
Anahtar Kelimeler: Turizm, Antalya, sürdürülebilirlik

ABSTRACT

AFTER THE SYMPOSIUM OF TOURISM AND ARCHITECTURE / APRIL 28th- 29th, 2006

This study aims to report the Symposium of Tourism and Architecture which held in Antalya on the days of April 28 th and 29 th by the Chamber of Architects of Antalya. The Symposium dealt with the topics of the social, cultural and phsical improvement in tourism. Problems and solutions about preservation, ecology, health, culture issues were considered as well. The researches showed that renovation and transformation of historic buildings are much more inadequate than urban transformation. Therefore these academic researhes with the support of conscious investors will be effective for Antalya as a city of having potential of tourism but not efficient enough. By investigating the local models of history the relationship between tourism and environment will be meaningful.

Key Words: Tourism, Antalya, sustainability

28-29 Nisan 2006 tarihlerinde Antalya'da Antalya Mimarlar Odası öncülüğünde 53 bildiri ve 200'e yaklaşık katılımcı ile gerçekleştirilen "Turizm ve Mimarlık Sempozyumu", turizmde sosyal-kültürel-fiziksel gelişmeler, sorunlar ve öneriler konuları üzerine kuruluydu. Sempozyuma katılımcı profili ise akademisyenler ve mimarlardan oluştu. Turizm sektörünün başrol oyuncularını olan yatırımcılar, yerel yönetimler ve sivil toplum örgütlerinin eksikliği, sorunların tartışma platformuna çıkmasını engelledi. Dolayısıyla sempozyum öncesi beklentilerden eksik sonuç elde edildi.

Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi 15 akademisyen ve 10 adet bildiri katılımcısı ile dikkat çekici boyuttaydı.

Turizme çevre, kültür, sağlık, yapı fiziği, tarih, koruma, ekoloji ve tasarım alanında geniş bir çerçeveden bakıldı.

(Öngörülen)AMAÇ:

"Birçok değişkenin rol aldığı "turizm olgusu" sektörler arası yoğun işbirliği gerektiren; mimarların, plancılarının, kamu yöneticilerinin, yatırımcılarının, işletmecilerin, tur operatörlerinin ve akademisyenlerin birlikte değerlendirmesi ve tartışması gereken bir süreçtir.

Bu amaçla turizmde sosyal, kültürel, fiziksel gelişmeleri, sorunları ve çözüm önerilerini ele almak ve tartışmak üzere, Mimarlar Odası Antalya Şubesi bu alandaki sorumluluğunun bilinci ile 28-29 Nisan 2006 tarihlerinde "Turizm ve Mimarlık Sempozyumu" düzenlemiştir. Türkiye'ye gelen turistlerin %35'ini, yatak kapasitesinin %40'ını karşılayan turizmin başkenti olarak nitelenen Antalya'ya yerel ve ulusal gelişmeleri tartışmak üzere tüm akademisyenleri, tasarımcıları, profesyonelleri ve sektör temsilcilerini davet ediyoruz." Mimarlar Odası Antalya Şubesi[1]

Bu amaçlar doğrultusunda belirlenen konu başlıklarını **Mimarlar Odası Genel Merkezi**, aşağıdaki bölümlerle ilgili **Sempozyum Temaları** olarak ele almış; [2]

A- Turizmde Sosyal, Kültürel, Ekonomik ve Hukuki Boyutlar

- Turizm Yerleşmelerinde Turizmin Sosyal ve Kültürel Değerlere Etkisi ve Karşılıklı Etkileşimin Boyutları
- Üretilen Kamusal ve Toplumsal Değerler
- Turizmin Ekonomik Yaşama Etkileri
- Sektördeki Tarafların Tutum ve Davranışları
- Turizm Sektörünü Yönlendiren Mevzuatlar

B- Turizmde Fiziksel Çevre

- Doğal Çevre Özellikleri ve Doğal Yaşamın Korunması ve Gelişimi
- Tarihi, Kültürel Mirasın Korunması ve Gelişimi
- Kentsel Ölçek (Planlama Boyutu, Plan Tadilatları, Yerleşim Dokuları, Ulaşım vb.)
- Mimari Ölçek (Mimari Tasarımın Niteliği ve Standartları)
- Turizm Yerleşimlerinde Egemen Mimarlık Kültürü: Temalı Oteller ve Turistik Kitsch Tüketimi

C- Geleceğe Yönelik Öneriler

- Turizm Planlaması, Tasarım ve Yönetimi
- Fiziki Mekanların, Tesislerin Sürekli Kullanımı İçin Öneriler
- Sürdürülebilir Turizm
- Ekoturizm, Din Turizmi, Kültür Turizmi, Kongre Turizmi, Sağlık Turizmi

1. AÇILIŞ KONUŞMALARINI

Antalya Valisi Alaaddin Yüksel konuşmasında Antalya'daki narenciye üretiminin Türkiye'nin toplam üretiminin yarısını oluşturduğunu belirtti. Sadece yurt içi ile sınırlı kalmayıp yurt dışına da ihraç edilen meyve ve sebze üretiminin payına dikkat çekti. Seracılık sektörünün kazanç sağladığı kentin diğer önemli kaynağı olarak turizmi vurgulayan vali, Antalya'yı "Turizmin amiral gemisi" olarak betimliyor ve Antalya'yı tarihi süreç olarak 4 gruba

ayırıyor, "Cumhuriyet Dönemi (tarım dönemi), **1950 - 1970 dönemi** (en tehlikeli dönem - belediye olgusunun oluşmadığı dönem - plansızlık), **1970 - 1985 dönemi** (iş aramaya gelenler - göç olgusu-gecekondulaşma), **1985 - günümüz.**"

Bu süreçler sonunda kentin nüfus taşıma kapasitesi aşılmış, kişi başına düşen metrekare azalmıştır. Toprak işgal edilirken rant artmış, doğa bilinci azalmıştır. Yeni yapılan yapılar kimliksizleşmiş sadece kazanç kapısı olarak düşünülmekte. Dolayısıyla birbirine benzer estetikten yoksun apartman mimarlığına teslim olmuş bir Antalya karşımıza çıkıyor.

Cengiz Bektaş ise turizm olgusunun çıkış amacının II. Avrupa Savaşı'ndan ders alarak insanların birbirini tanımaları, anlamaları ve sevmeleri olduğunu, fakat şimdi anlamayı ve sevmeyi bırakıp parçalama yoluna gittiklerinden bahsetti. Turizm hareketleri sonucu olarak kimlik kargaşasından yola çıktı ve farklı yerlerden örnekler verdi (Didim'in İngiltere, Alanya'nın Almanya oluşu gibi). Doğa konusunda hassas yaklaşımın gerekliliği olarak anıtlar kuruluna sunduğu önerilerden; "ağaç rölövesi olmayan projelere bakılmaması", "kıyının kamu kullanımına açılması gerektiği" gibi birkaçını aktardı.

Doğan Kuban turizm-tarih ilişkisinden yola çıkarak turizmin yeni bir yaşamı tanımladığını fakat yıpranmışlığın da bir asalet olduğuna dikkat çekerek ucuz biçim arayışlarının gereksizliğini vurguladı. Gelecekte deniz, kum, güneş, içki, dans anlayışının ucuz tatil statüsüne gireceğini, kültürel ve toplumsal gezilerin ön planda olacağından bahsetti. Paket tatil hizmetini bir noktadan diğerine uzanan ve geri dönen karınca dizisine benzeterek çağdaş turizmi bir 'göç' olayı olarak nitelendirdi. Göçer toplumların tarihsel çevreye karşı duyarsız olabileceğinden yola çıkınca turizm ve tarih ilişkisinin kopuşunu belirtti. Turistin yerel dünyadan bihaber oluşu, ziyaret ettiği 'yer'i

tanımayışı veya tanımasının özendirilmemesinin hep maddi kazançların bir gerçeği olduğunu vurguladı.

Ayrıca İstanbul Suriçi Kent Müzesi Projesini “Her kültür ögesini satılacak mal gibi göstermek” gibi yorumlayıp, fikrin kültürel olguyu tahrip edeceğinden korktuğunu belirtti.

Sorunları sadece şikayetle dillendirmeyip çözümlere de giden Doğan Hoca, turizmi ‘çağdaş göçerlik’ olarak değerlendiriyor ve göçebenin çadır metaforunu alarak geçici ve hafif konstrüksiyonlarla daha cazip teklifler sunuyor. Tüm bu endişeler dünyaya daha az zarar vermek endişesi taşımakta.

Açılış konuşmalarının ardından 2 gün boyunca bildiriler sunuldu ve soru cevap mekanizmasıyla turizm ve mimarlık ilişkisi sorgulandı. Bildiriler; deneysel, akademik araştırma düzeyindeydi ve eğitim süreci içinde öğrencilerle yapılan çalışmaları içeriyordu.

2.BİLDİRİLERDEN...

Turizmde sosyal ve kültürel boyutlar çerçevesinde yapılaşma hareketlerinin çevresine katkıları önemlidir. Bununla beraber turizm alanlarının planlanmasında çevre ile ilişkisinin sorgulanmaması, bulunduğu bölgeye zarar vermesinin temel sebeplerinden biri. Bunun yanında ülkemizdeki ‘Turizm alan yönetiminin’ eksikliği de göz ardı edilemez. Yapılan yatırımlar sadece turisti memnun etmek için yapıldığı sürece yerel halk tarafından sahiplenilmez ve böylece insan kendi memleketinde turist olur. Doç. Dr. Çiğdem Polatoğlu Baytin ‘*Mevcut / Tarihi Kentlerde Yeni Turizm Yapılarında Kimlik Sorunu*’ konulu bildirisinde tarihi değerleri barındıran bölgelerdeki turizm hareketlerini, stratejilerini ve oluşumlarını inceliyor. Mevcut kullanıcının sosyal yaşam alanından silinmemesi doğrultusunda

turizm alanlarında biçim işlev bağıni irdeliyor. Bu irdelemeyi ise doğal çevreye uyumlu sosyal çevrenin de devamını sağlayan süreklilik ilkesine dayanan örnekler üzerinden yapmakta.

Kabuğun çevre ile etkileşimi ve bu etkileşimin kabuğa yansması sözkonusu. Bu kabuğun içindeki yaşam ise dinamik yapıya sahip. Turizm potansiyeli taşıyan bir bölgeye sadece yapı düzeyinde bir karar getirmek de ne derece doğru olur? Tıpkı o bölgeye ‘Oteller Bölgesi’ adı koymak gibi. Sosyal çevreden yalıtıp o bölgeyi yapay konaklama birimi haline getirmek değil mi bu yapılanlar? Yard. Doç. Dr. Funda Öztürk’ün ‘*Taksim Talimhane’de Sokak ve Turizm Mekanı*’ adlı bildirisinde bina ve sokak ilişkisini irdeliyor. Belediye tarafından Oteller Bölgesi olarak adlandırılan Talimhane’de turizm amaçlı kentsel dönüşüm sözkonusu. Fakat sokağın ve binaların yeniden kullanımı sürecinde sosyal ilişkilerin önemsenmemesi ve kullanıcı profiline doğru çizilmemesi sonucunda bölge kimliğini kaybetmekte. Kimliğin bozulması ve kaybolması gibi tehditler de bölgenin kayboluşuna bir işaret olabilir. Şu an orada Talimhane diye bir yer olsa da bir süre sonra bozulan cephe dili ve sokaktan yalıtılmış binalarıyla aslında yok olduğu gerçeği ile yüzyüze kalınmakta. Bu noktadan itibaren bir dönemin izleri unutulmaya ve yabancılaşmaya başlıyor.

Yabancılaşmanın önüne geçilmesi için ve kültüre uygun turistik tesislerin gereği ev pansiyonculuğu anlayışının yayılmasını öne süren Doç. Dr. Ferah Akıncı sempozyuma ‘*Türkiye’de Turizm ve Ev Pansiyonculuğu*’ adlı bildiri ile katılımda bulundu. Turizmin farklı dallarındaki hizmet tiplerine uyum sağlayabilecek olmasının yanında ev pansiyonculuğu, yerel halkın da kararlarının katılımını sağlayan ve doğanın sürdürülebilirliğine de katkıda bulunan bir anlayış.

Turizmin sürekliliğe açık ve dinamik bir etkiye sahip olmasının yanında bilinçli yapılmadığı takdirde zararları da olabiliyor. Turisti sadece para kazanmaya yönelik bir meta olarak gören sistem diğer bir deyişle kısır bir döngüye kucak açmak demek. Çünkü yeni hedefler yok. Günümüzde ise kısır döngüden kurtulmak için turizmin, doğa ve insanla iletişimini destekleyen türlerine rağbet var. Ekoturizm de bunlardan biri. Turist doğa ile iç içe yaşıyor, ona verdiklerini geri aldığını görüyor, böylelikle bulunduğu yeri tanımış oluyor. *'Farklı turist, farklı turizm, farklı mimari: çevreci turist, ekolojik turizm, ekolojik turizm mimarisi'* adlı bildirisinde Öğr. Gör. Pınar Kısa Ovalı, ekoturizmde "aşinalık ve alışkanlığın yer almadığı tamamen yenilikçi" yaşam tarzının hakim olduğunu belirtti.

Spor turizmi de Türkiye'de bir potansiyele sahip. Spor dalları çok çeşitli ve ülkemiz de doğa sporları için elverişli ortamlar barındırdığı için bu türlere açık. Orienteering yani hedef bulma da ülkemizde yeni olan doğa sporlarından biri. Öğr. Gör. Oğuzhan Özaltın ve Yard. Doç. Dr. Atilla Gül *'Rekreasyon ve Turizm Kapsamında Orienteering Etkinliğinin Önemi ve Ülkemizdeki Durum Analizi'* adlı bildirimlerinde bu sporun 'analitik anlayış sonucu bedensel ve fiziksel karar verme ve uygulama yeteneğini geliştirmesi' üzerinde durmuştur. Turizmin çeşitlenmesi ve doğayı koruma adına önemli bir alan olan spora değer arttıkça yatırımlar da artacaktır.

Turizm yelpazesinin bir kolu da ülkemizdeki yapılanmanın yetersiz olduğu sağlık turizmini içeriyor. Araş. Gör. Hande Egel ve Araş. Gör. Aslı Sungur'un sunduğu *'Sağlık Turizminde Kalite Arayışları'* adlı bildirimde, turist başına düşen harcama miktarının yüksekliği ve nitelikli turist çekme potansiyeline sahip olması açısından önemli olduğu belirtildi. Tasarım alanında kalite parametrelerine daha çok önem verilerek sağlık alanında akreditasyon

sistemine gidilmesinin yatırım ve işletmeler açısından önemi irdelendi.

Turizmin ülkemiz için en önemli misyonu tarihi ve kültürel değerlerin korunmasını sağlamaktır. Kültür çeşitliliği sağlamak ve bu zenginlikten faydalanarak daha büyük kitlelere tarihi zenginliğimizi sunmak önemli yönetsel prensipleri gerektiriyor. Bunun yanında "neyi pazarlayacağız" sorusu önemli. Örneğin Doç. Dr. Emre Madran'ın sunmuş olduğu "Antalya turizminde önemli bir potansiyel Selçuklu Hanları" bildirisindeki Antalya için yok olmaya yüz tutmuş "han"ların korunması esas alınıyor. Bölgedeki Selçuklu Hanları arasında, dinlenme noktaları da belirlenerek bir rota çiziliyor. Kimlik karmaşası yaşamakta olan Antalya için turizm imaj nesnesi haline dönüşmemesi gerekiyor. Var olan tarih ve kültürel değerler gün ışığına çıkarılarak bilinçli olarak tanıtılmalı. Böylelikle temalı otel icat eden zihniyete karşı mevcut değerlerin tozu üflenmiş olur.

Araş. Gör. Hande Egel ve Araş. Gör. Özlem Şenyiğit'in sunmuş olduğu "Antalya Bölgesindeki 'Temalı Otel' Konseptine 'kitsch' Bağlamında Eleştirel Yaklaşım" adlı bildirimde temalı otel zincirlerinin sahte bir yaşam sahnesi oluşturmasından ve sürekliliğinin olmamasından söz edildi. Yapay kültür üretimi, sahte etiketler yapıştırmak ve her şey dahil sistemi ile tüm turistleri bu yapay dünyanın içine hapsetmek... Çevresinden yalıtılmış bir ortam yaratarak turistin bu kentle nasıl bir ilişki kurması sağlanabilir? Belki de zaten ilişki istenmediği için böyle bir kurguya gidildi.

Akdeniz Bölgesi'nin kıyıdaki yapı stoğu gelişimini konu alan bildirimlerden Doç. Dr. Meltem Yılmaz *'Sürdürülebilir Turizm ve Yapılaşma'* adlı çalışmasında Antalya'daki 1980 sonrası Antalya'daki yapılaşmanın sürdürülebilir turizm planlaması içinde yer almadığını belirtiyor. Özellikle Lara bölgesindeki sit sınırının 35 denize

inmesiyle falezlerin tahribine engel olunamamış ve bu hareketlerin öncülüğünü de Dedeman Otel almıştır. Kıyı kamuya kapatılmış ve falezlerin apartman mimarisi ile yabancılaşmış doğal dokusu sadece uzaktan izlenmeye mahrum bırakılmıştır. Turizminin önemli bir payına sahip Antalya'nın doğal zenginlikleri (deniz, toprak, su, güneş, yeşil, rüzgar) bencil yapılarla yok edilmeye devam edilmektedir. Kıyı şeridinde yığılma ve kamunun kıyıda uzaklaştırılması gibi sorunlar söz konusu olmaktadır.

Antalya kıyılarının tahribi ve Dedeman Otel
Dedeman Otel'in plajından otele bakış
Doç.Dr. Meltem Yılmaz'ın sunumundan

3. İZLENİMLER....

Sempozyum ve sunuşlar ardından yaptığımız gezi sürecinde kıyı yağmasını ve plansızlık sonuçlarını görebiliyoruz:

Dedeman Otel'den Lara Kıyıları

Antalya'da falezlerin bulunduğu Lara Bölgesi, doğal örtüsü yüksek katlı yapılar

yapılarak tahrip edilmiş ve bu kimliksiz yapıların birçoğu tatil evi olarak kullanılmakta. Bu plansız yapılaşma silüeti de olumsuz etkilemiş, sonuç olarak doğal çevre yapay etkilerle yara almış.

Beach Park'tan Dedeman Otel

Antalya'nın gelişim süreci ve turizm potansiyelleri ve kıyı kullanımı incelenecek olursa; rant bölgesi olması, kıyı mimarisine uygun olmayan yapılaşmayı beraberinde getirerek doğal dengelerin bozulmasına yol açtığı görülüyor. Plansız ve duyarsız yapılaşma önemli bir tarım bölgesi olan Antalya'yı apartman tarlalarına çevirmiş.

Dedeman Otel'in plajından görünümü

Kaleiçi ve Konyaaltı Bölgesi'nde (Beach Park düzenlemesiyle) imar hareketleri daha olgun bir tavırdadır. Tarihi Kaleiçi evleri gerek cumbalı yapısı, gerek yapı malzemesi (taş ve ahşap) ve rüzgarı sokakların içine kadar alan örgütlenmesiyle ekolojik ve insana saygılı. Eğimli arazinin doğurduğu organik biçimlenme bireyi farklı mekanlara

yönlendiriyor. Yeşillikler ve kale duvarının eşliğindeki gezinin beklenmeyen bir anında limana ulaşıyorsunuz. Berrak suyu yine karşı kıyının apartman yığını bulandırıyor. Tarihi ve doğal zenginliklerin merkezindeki Tütav otelleri ilgimizi çekiyor. Dokuya uygun yapılaşma ve sağladığı lüks hizmetin yanında kamuya açık mekanlarının olması olumlu noktaları.

Kaleiçi yat limanından görünüm

Üstteki iki fotoğrafın aynı yere ait iki kıydan olduğuna inanmak zor

Kaleiçi sokaklarını anlatan bir restoran Gizli Bahçenin ön avlusu (İçine çeken bir karşılama) (Gizli Bahçe Restaurant)

Konyaaltı ardındaki yeşili düzenleyen Beach Park ile kamuya farklı seçeneklerde hizmet sunmakta. Tüm açık hava etkinliklerinin gerçekleşebileceği özgür rekreatif ortamları barındırıyor. Otopark alanları, yeme içme mekanları, muz bahçeleri, oyun ve eğlence mekanları gibi birçok ihtiyacı karşılarken kentin turizme katkısını güçlendirmekte. Fakat yaz mevsiminde mayıstan itibaren gecelerinin gündüzlerle yarışan hareketi kış için geçerli olmuyor.

Beach Park Konyaaltı

Sonuç olarak, sempozyumda turizm alanında 'koruma'dan, 'ekoloji'ye, 'sağlık'tan, 'kültür'e değin en geniş anlamda sorunlar irdelendi. Çözüm önerilerinin ve turizm yatırımcılarının eksikliği, akademisyen grubunun sorunları kendi içinde tartışmasından öteye gidemedi. Araştırmaların genelinde 'yeniden yapma'nın sorunlarından öte, 'var olanı koruma' bilincinin yetersizliği hakimdi. Antalya gibi turizm potansiyeli çok yüksek olan fakat yeterli verim alınamamış kentler için 'var olanın değerlendirilmesi' ve beraberinde kamuya hizmet vermesi, turizme katkıda bulunabilir.

Uygulama alanında ise; geçmiş örneklerin kent ile ilişkisi bağlamında ekolojik prensiplerle temellenmiş projeler de bölgenin ihtiyaçlarından birisidir. Bu projelerin hayata geçirilmesinde, geleceğe dönük turizm alanları planlaması ve yönetim kararları önemli hale gelmektedir. Çünkü genel prensipleri barındıran ortak bir dile ihtiyaç duyulmaktadır. Parçacıl bakış açısı yerine bütüncül yaklaşımlar Antalya'yı 'turizmin kazanç kapısı' kalıbından kurtarabilir ve yerel halkın bu duyarlılık sürecinde rol almasını sağlayabilir.

KAYNAKLAR:

[1] <http://www.antmimod.org.tr/>

[2] <http://www.mimarlarodasi.org.tr/mimarhaber/index.cfm?sayfa=arsiv&Dergi=22&Menu=145&Action=showbelge&RecID=517>

(Mimarlar Odası Genel Merkezi haber sayfası)